

**Till alla boende
inom Koviksudde
och Skeviksstrand**

Koviks historia

av **Johan Aspfors**, f d antikvarie i Värmdö kommun

Som fastighetsägare här finns det en hel del du behöver känna till. Det gäller vilka föreningar som finns och deras verksamhetsområden, vilka fester och andra fritidsaktiviteter som erbjuds men också vad du som fastighetsägare själv ansvarar för. Skärgårdsmiljön som sådan kräver också särskild hänsyn, inte minst när det gäller sötvattenanvändningen.

Denna folder har till syfte att ge dig den informationen och är framtagen i samarbete mellan de föreningar som presenteras.

Först dock något om områdets historia.

Gården Stora Kovik är troligen anlagd under yngre järnålder (ca 550–1100 e Kr). Ett mindre förhistoriskt gravfält ligger ca 200 m öster om manbyggnaden, på åkerholmen vid foten av Skeviksbacken. Gravfältet består av ca åtta runda sten-sättningar. Stenansamlingarna är små och flacka.

Under förkristen tid begravde man sina döda nära gården, varför man får förmoda att vikingatidens gårdshus låg i närheten, kanske på samma plats där vi har nuvarande manbyggnad. Valet av boplatz har följt liknande motiv som många andra gårdar i skärgården: en skyddad hamnvik nära fiskevatten i kombination med odlingsmarker. Gården omnämns i skriftliga källor första gången 1535.

Stora Koviks gårds höga ålder avspeglas i att den långsmala vik som en gång sökte sig upp till gårdstunet nu bara är våtmark och torrlagd betesmark. Landhöjningen har lett till att gården tappat sin sjökontakt.

Grangården Lilla Kovik, som låg närmare nuvarande Kovikstippen, omnämns i likhet med Stora Kovik 1535. Men eftersom inget forntida gravfält kan knytas till denna gård får man förmoda att Lilla Kovik anlades under medeltiden (ca 1100–1520). Huvudbyggnaden är borta men rester av gårdsplatsen kan spåras i terrängen.

Värmdöleden startar vid vikens nuvarande slut vid gården Strömmen, ett namn som förmodligen syftar på det forna vattendraget. Det hade sin start vid det högre belägna Koviksträsk. Fallhöjden utnyttjades av Stora Koviks ägare till industriell verksamhet.

Vid 1700-talets mitt anlades ett krutbruk i dalsänkan nedanför gården. "Koviks krutbruk" verkar av allt att döma ha varit en ganska stor anläggning med både salpeterverk och krutkvarnar. 34 personer var anställda. Salpeterråvaran togs från främst Finland, d v s urindränkt mylla, företrädesvis från stallens/ladugårdarnas

golv och gödselstackar. Salpeterjorden/ luten skulle sedan kokas, sjudas, i 5–6 dygn i stora kopparpannor. Salpetern var en viktig ingrediens i dåtidens svartkrut, ca 75 % av svartkrutet utgjordes av salpeter (kaliumnitrat), resten var 10 % svavel och 15 % träkol. Detta finmaldes till pulver, blandades och fuktades för att formas till korn som torkades.

Förutom till militära ändamål, behövdes krut till bergsbruket, s k bergskrut. Kvarnar användes inom kruttillverkningen till malningen av råvarorna men också till "stampningen" av krutet, vilket innebar att ingredienserna arbetades ihop i ca

24 timmar. Detta var ett mycket riskfyllt arbete. 1774 inträffade en explosion i Stora Koviks krutbruk som ödelade stora delar av anläggningen.

Vid sekelskiftet 1900 låg en vattendriven såg vid Koviksträsk utlopp. Rester av vattenhjulet fanns ännu 1941. Sågen var av s k skvalttyp med liggande vattenhjul. Sannolikt bedrevs verksamheten endast säsongvis, under vår och höst när vattentillgången var god.

Synliga lämningar av Koviks vattenkraftsbaserade industrier är fördämningar och en omsorgsfullt murad vattenränna nära träsket.

Stora Koviks nuvarande manbyggnad med brutet tak är uppförd på 1700-talet, enligt uppgift 1726. En ålderdomlig timrad bod finns kvar vid husets norra gavel. Flera torp lydde under gården. År 1731 omnämns torpen Marsätra, Kofoten och Koviksudd, det sistnämnda även redan 1543. Numera är alla de ursprungliga

torpen borta men på platsen för Marsätra uppfördes ett nytt torp 1901 vilket fortfarande är i bruk.

Sedan 1930-talet har 1900-talets sportstugerörelse satt sin prägel på området då markerna – 1942 kallat Kovikshagar – styckades av till fritidshusbebyggelse. Det var järnvägsbolaget Stockholm–Saltsjön, Saltsjöbanans skapare, som hade förvärvat markerna mot Koviksudd i syfte att skapa ett sportstugeområde. Sportstugor började byggas på flera ställen i skärgården vid denna tid. År 1938 kom den lagstadgade tvåveckorssemesteren varmed medelklass och arbetare började förekomma i allt högre grad som ägare till små – men dock egna – sommarstugor. I folkhemssverige var fritid och friluftsliv viktiga slagord och sportstugan var en av de platser där detta skulle förverkligas. Idag har många av husen omvandlats till permanentbostäder, en utveckling som kan ses i andra fritidshusområden i Värmdö.

Stora Koviks Vägförening (SKVF)

Samfällighet

Vi bor i ett område med begränsad kommunal service vilket medför att vi själva ansvarar för såväl vägar som vatten och avlopp. Ansvaret för vägnätet ligger på samfälligheten Stora Koviks Vägförening. Föreningens övriga ansvarsområden kan du läsa mer om lite längre fram i broschyren.

SKVF är ansluten till REV, Riksförbundet Enskilda Vägar. De hjälper oss på många sätt med råd och dåd i fråga om skötsel av våra vägar och grönområden, juridiska problem och de håller även kurser för att fortbilda förtroendevalda inom dessa områden.

Medlemskap

SKVF består av ca 300 medlemmar vilka utgörs av samtliga fastighetsägare inom området (medlemskapet är obligatoriskt) samt ytterligare några som bor på närliggande öar och som behöver använda vårt vägnät för att kunna transportera sig till och från sina fastigheter.

Årsavgift

Årsavgiften beräknas efter i vilken omfattning respektive fastighet bedöms använda vägnätet och har standardiserats i huvudsak efter var i området man bor (zonindelning) och efter om man bor permanent eller är fritidsboende. Detta beslöts av Lantmäteriet när samfälligheten bildades.

Vid ägarbyte är det viktigt att man snarast möjligt anmäler detta till styrelsen så debiteringen av årsavgiften skickas till rätt person.

Årsmöte

SKVF:s årsmöte äger rum i april. Kallelse skickas med vanlig post minst 14 dagar före. Motioner skall vara skriftliga och vara styrelsen tillhanda senast den sista februari för att kunna behandlas på årsmötet.

Årsmötesprotokollet finns att läsa på SKVF:s hemsida och anslås dessutom på områdets huvudanslagstavla.

Styrelse

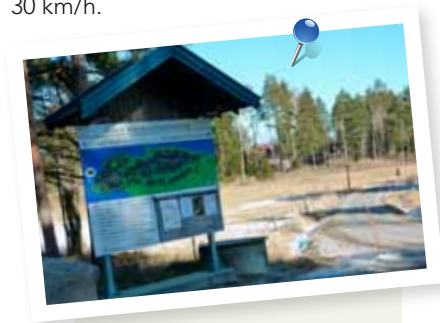
SKVF:s styrelse väljs vid årsmötet och består av 5 ordinarie ledamöter och 4 suppleanter. Styrelsen sammanträder en gång i månaden.

Ansvarsområden

Föreningen ansvarar för:

- vägarna inkl. skyltar, mötesplatser och p-platser
- våra grönområden
- sandfickor och sandringar
- områdets postlådeställ och anslagstavlor
- ångbåtsbryggan med tillhörande väntkur

Vi verkar också kontinuerligt för säkerheten i området, bl.a. genom att försöka få alla att uppmärksamma och respektera den rådande hastighetsbegränsningen på 30 km/h.

Vägunderhållet

SKVF:s främsta uppgift är att se till att det finns ett fungerande vägnät året runt. Den sammanlagda sträckan utgörs av c:a en mil.

På försommaren ser vi över samtliga vägar tillsammans med den entreprenör som sköter ytbeläggningen. Vi beslutar också om åtgärder som bl.a. rör behovet av mötes-/p-platser, vägs skyltning och avvattning.

På sensommaren utförs varje år slätter av dikesrenarna.

Vi bor i ett starkt kuperat område och på vissa ställen har vi problem med avvattning i anslutning till vägbanken vilket gör att den riskerar att ta skada och att ett istäcke bildas på vägbanan vintertid. Det är därför viktigt att alla fastighetsägare då och då kontrollerar sina vägtrummor vid respektive fastighets infart.

Vinterunderhållet brukar inledas med utsättning av snökäppar i oktober/november. Därefter sker plogning och sandning säsongen ut efter behov.

I området finns 33 sandringar för att ge var och en möjlighet att sanda speciellt utsatta vägsträckor. Sanden är alltså inte avsedd för användning på egen tomt.

Tänk gärna på att inte sätta ut era sopkärl så de stör möjligheterna att ploga.

P-platser

På våra vägar råder generellt p-förbud. Enstaka skyltade p-platser med begränsad parkeringstid finns inom området. Vid ångbåtsbryggan finns några p-platser som är uthyrda till boende på närliggande öar.

Grönområden

Föreningens totala markareal är 24,9 ha varav 19,5 klassas som grönområde och resten är vägnätet. Styrelsen ansvarar för gallring av våra skogsområden. Detta görs i samarbete med Skogsstyrelsen och andra skogsvårdskunniga. Målet i detta sammanhang är att se till att vi får en optimal förnygring av skogen och att bevara de speciella biotoper som finns i området.

Ett annat viktigt mål för vår skötsel av grönområdena är att göra gemensam mark tillgänglig för de boende och också tydliggöra vilken del av området som är allmänning. Detta gäller i synnerhet den del av allmänningen som utgörs av strandområde.

N.B. Det är alltså vägföreningen som ansvarar för avverkningen på våra gemensamma grönområden. Om ni har önskemål om gallring eller annat som gäller allmänningen är ni alltid välkomna att inkomma med dessa till styrelsen som fattar beslut om och även utför ev. åtgärder.

Gemensamma städdagar

Två gånger per år samlas vi boende för att tillsammans hjälpas åt att rensa upp i våra grönområden. Städdagarna äger oftast rum på en lördag under någon av de veckor under våren och hösten då eldning är tillåten i kommunen. Huvuduppgiften är att dra ihop det ris som skogsmaskinerna inte kunnat ta och elda det som inte går att använda för flisning. Ööreningen har verktyg och maskiner som används i samband med städdagarna. Materielen hyrs inte ut för privat bruk.

Detta är ett bra tillfälle att lära känna boende i området och få några trevliga timmar av gemenskap förutom tillfredsställelsen att vara delaktig i underhållet av vårt område. Enkel lunch serveras!

Postlådeställ, anslagstavlor och ångbåtsbryggan med väntkur

Styrelsen gör en årlig besiktning av postlådeställena, anslagstavlor och väntkuren vid ångbåtsbryggan och ser till att dessa hålls i gott skick. Sommaren 2011 genomförde vi en omfattande uppförskning av väntkuren.

Under sommarmånaderna trafikerar Waxholmsbolaget Koviksudde med relativt täta turer. Många föredrar en knapp timme på sjön som alternativ till bil och buss.

Hastighet och trafiksäkerhet

Max tillåten hastighet är 30 km/h inom området. Ibland får man sänka farten mer än så eftersom vägarna generellt är smala och ofta med begränsad sikt. Risken för olyckor ökar år från år genom att allt fler väljer att bosätta sig permanent och detta medför allt tätare trafik. Många använder också vägarna för rekreation både till fots, på cykel och på hästryggen.

Var även uppmärksam vad gäller de vilda djuren – många rådjur uppehåller sig i området.

Det finns alltså många goda skäl att vara extra uppmärksamma när ni är ute och kör på vägarna.

Trafikundersökningen sommaren 2011

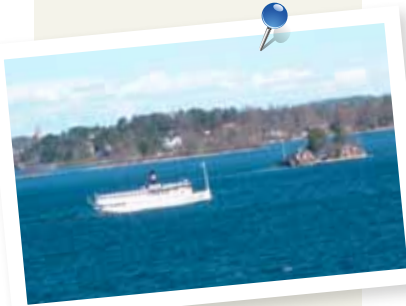
Under en vecka i juli 2011 utfördes en mätning av antalet fordon och snitthas-

tigheter för dessa inom området. Totalt passerade 5 274 fordon in och ut ur vårt område under veckan. Av dessa var 4 750 bil eller lastbil och övriga "fordon" var MC, moped, cyklist, hästar m.fl. Hastigheten varierade från 4 km/h ända upp till 62 km/h. C:a 50 % av fordonen körde 33 km/h eller långsammare och hela 15 % av alla fordonen körde fortare än 40 km/h. Mer om mätningen finns att läsa på hemsidan.

Övrigt

SKVF arrenderar ut mark till villaägareöreningen, båtklubbar samt bastuöreningen som samtliga drivs av boende i området.

Ekonomi

Intäkterna till föreningen utgörs till största delen av årsavgifterna. Vi får även statsbidrag till delar av vägunderhållet. Skötseln av våra grönområden brukar också ge ett litet överskott då arbetskostnaderna för huggning och röjning oftast understiger vad försäljningen av timmer och ris ger.

Kostnaderna domineras av vägunderhållet och det som i övrigt hör till vägarna och trafiken på dem. Bland övriga utgiftsposter finns kostnader för administration, arvoden och materiel.

Hur SKVF informerar dig

På vår **hemsida** www.storakovik.se kan du läsa om aktuella händelser i området, årsmötesprotokoll, stadgar, beräkning av årsavgiften, information om eldningsdagar mm. Inloggningsuppgifter till medlemsidan får du via styrelsen.

Vi försöker nå så många som möjligt via **e-mail** men behöver en inledande kontakt från dig för att kunna nå dig på detta sätt. Det sker enklast genom att du

skickar ett mail till oss på adress info@storakovik.se. Ange gärna fastighetsbeteckning, telefonnummer och övriga aktuella adressuppgifter.

Anslagstavlor i området. Huvudanslagstavlan finns vid orienteringstavlan vid korsningen Koviksuddsvägen/Skeviksstrandsvägen. Det finns också ett antal mindre anslagstavlor vid några av postlådeställen.

Vanlig post använder vi enbart vid utskicken av årsmöteskallelser och årsavgiften.

Kontakt med SKVF

Du är alltid välkommen att kontakta styrelsen. Snabbast och enklast när du oss via **e-mail** under adress info@storakovik.se – se ovan.

Via **vanlig post** finns vi på adress:

Stora Koviks Vägförening
Ranstigen
134 32 Gustavsberg

Stora Koviks Villaägareförening (SKVAF)

Föreningen ansvarar för allmänna trivsel-frågor och arrangerar många trevliga be-givenheter som till exempel midsommar-festen, höstfesten och Koviksyran – en festival i juli där traktens egna talanger ges möjlighet att stå på scen.

Inom området finns också en bouleplan där föreningen regelbundet anordnar bouletävlingar under sommarmånaderna och där säsongen avslutas med en "Bou-lefest" öppen för alla som deltagit.

Villaägareföreningen äger och underhål-ler klubbhuset vid festplatsen samt skö-ter de allmänna lek- och badplatserna. Föreningens medlemmar kan hyra klubb-huset och festplatsen för privat bruk.

Allt föreningen anordnar bygger på frivil-liga som är med och hjälper till.

Information om alla arrangemang kom-mer upp på anslagstavlorna i området allt eftersom de går av stapeln.

Medlemskapet i villaägareföreningen är frivilligt men de flesta boende har valt att vara medlemmar.

Vill du bli medlem, kontakta SKVAF via hemsidan; www.skvaf.hemsida24.se eller via länk från vägföreningens hemsida.

Årsmötet hålls under våren. Kallelse kommer i din brevlåda.

Övriga föreningar

Områdets båtklubbar | 9

Stora Kovik är omgivet av hav och närheten till vatten ger många möjligheter till rekreation. I området finns fem båtklubbar och en bastuförening. Dessa är öppna för alla inom Stora Kovik. I direkt anslutning till Koviksuddes båtklubb finns en sjösättningsramp som kan användas av boende i området.

Koviksuddes båtklubb

Längst ut på Koviksudde finns en motorbåtsklubb belägen i skydd av en stenpir. Vattendjupet utesluter segelbåtar här.

Skeviksstrands båtklubb

Båtklubben är den största inom området med tre bryggor. Här finns både sommar- och vinterplatser samt en mindre badplats som är välbesökt sommartid. Både segel- och motorbåtar ligger här.

Skevikens båtklubb

Bara några meter längre in i viken ligger Skevikens båtklubb med en brygga. Även här finns plats för både segel- och motorbåtar.

Båtklubben Örnen

Båtklubben ligger närmare farleden och har plats för åtta mindre båtar. För att nå båtklubben måste man först ta sig ned de 104 trappstegen längs klippan.

Strömmavikens båtklubb

Längst in i Strömmaviken ligger denna båtklubb med plats för både större och mindre motor- och segelbåtar. Enstaka mindre båtar har vinterplats på stranden.

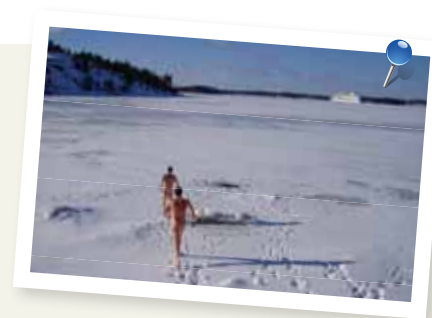
Kontakt med båtklubbarna

Båtklubbarnas anslagstavlor har mer information om bl.a. kontaktuppgifter.

Bastuföreningen

För dig som vill bada året om finns en bastu belägen invid festplatsen. Den ligger på baduddens bästa plats där man sommartid kan njuta av den vackra solnedgången. Du kan välja att bli medlem i bastuföreningen eller hyra bastun. Bastun eldas med ved för att ge de badande den genuina, rätta känslan.

För mer information om bland annat bokningsregler och kontaktuppgifter, se föreningens informations-skåp vid hörnet Myterivägen/Skeviksstrandsvägen.

Bra att veta för dig som bor här – kort sam

Stora Kovik har trots sin närhet till storstaden fortfarande karaktären av naturområde och vi som bor här delar ansvaret att bevara och sköta om det. Vi är också alla beroende av att vägnätet fungerar på ett säkert sätt. För att klara allt detta krävs att vi tar hänsyn till såväl varandra som djur och natur. Här följer ett axplock av det viktigaste du som fastighetsägare behöver veta ur dessa aspekter.

- Ratta inte stillastående bil – det skadar ytskiktet.
- Kör högertrafik, dvs. använd hela vägbanans bredd för jämnare slitage.
- Tänk på att du som fastighetsägare är ersättningskyldig för skador på väg och grönområden som orsakats av dig själv eller entreprenör du anlitar.
- Vid de fastigheter där vägtrummor finns ska du se till att dessa fungerar.
- Vid tomtgräns mot vägbanan ska växtlighet som kan skymma sikten för trafiken tas bort.
- Respektera gällande hastighetsbegränsningar och p-förbud.
- Ingen privat gallring eller avverkning av träd eller buskar på allmänning är tillåten. Har du önskemål om gallring på våra grönområden vänder du dig till vägföreningens styrelse som beslutar om eventuell åtgärd.
- Fyrhjulingar eller andra motorfordon får inte köras i grönområdena.
- Önskar du båtplats ska du ta kontakt med någon av de båtklubbar som finns inom området.
- Privata bryggor får inte anläggas vid allmän strand.
- Använd vårt färskvatten med försiktighet! Det är viktigt för att undvika saltvatteninträngning i våra brunnar. Sommartid mångdubblas antalet boende i området och risken ökar den tiden.

Sammanfattning

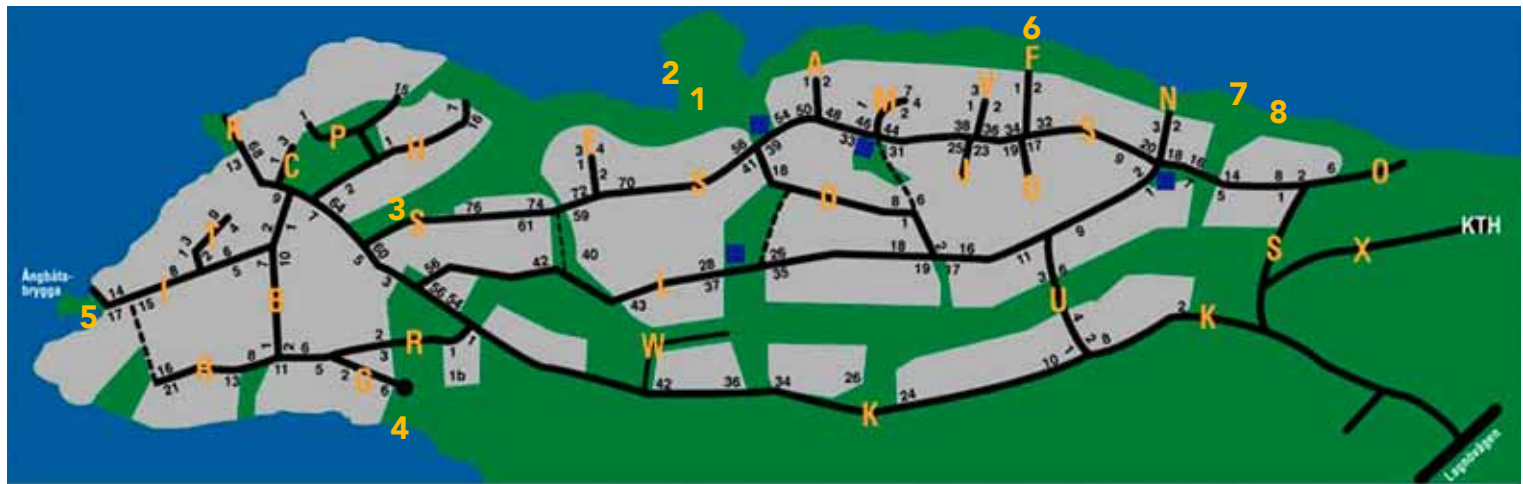
- Se till att sopkärnen inte står i vägen för plogbilen vintertid
- Ta reda på vilka veckor kommunen tillåter eldning av trädgårdsavfall (det brukar finnas anslaget i området). Övrig tid får man inte elda.
- Håll dig uppdaterad om aktuella händelser i området via hemsidor och anslagstavlor.

Detta är i stora drag vad vi vill informera dig om som boende inom Koviksudde och Skeviksstrand. Många deltar i föreningsarbetet men vi välkomnar fler att vara med. Du som är intresserad, hör av dig till respektive föreningsstyrelse eller valberedning.

Väl mött!

Stora Kovik april 2012

 Parkering

 Gångväg

A Berits backe
f.d. Andstigen
B Fartygsvägen
f.d. Baldersvägen
C Guldsmedsbacken
f.d. Bergstigen
D Myterivägen
f.d. Björnstigen
E Segelbacken
f.d. Domherrestigen
F Bojstigen
f.d. Fasanstigen

G Fiskare Östlunds väg
f.d. Fiskarevägen
H Farledsbacken
f.d. Gökvägen
I Hamnuddsvägen
f.d. Hamnvägen
J Kobbevägen
f.d. Harstigen
K Koviksuddsvägen
L Småskärsvägen
f.d. Mellanvägen

M Fenderstigen
f.d. Måsstigen
N Vågstigen
f.d. Orrstigen
O Osquars backe
P Ranstigen
Q Rorkultsstigen
f.d. Renstigen
R Sjöallén
f.d. Sjöstigen

S Skeviksstrandsvägen
T Torstigen
U Pålsteksvägen
f.d. Älgstigen
V Genuastigen
f.d. Örnstigen
W Moses backe
Privat väg
X Jerkas väg
Privat väg

1 Bad-/festplats
2 Bastu
3 Bouleplan
4 Strömmavikens båtklubb
5 Koviksuddes båtklubb
6 Båtklubben Örnén
7 Skeviksstrands båtklubb
8 Skevikens båtklubb